

This is a self-archived version of an original article. This version may differ from the original in pagination and typographic details.

Author(s): Jakonen, Mikko

Title: Turvaa ja turvattomuutta Ranskassa

Year: 2016

Version: Published version

Copyright: © 2016 Mikko Jakonen

Rights: In Copyright

Rights url: <http://rightsstatements.org/page/InC/1.0/?language=en>

Please cite the original version:

Jakonen, M. (2016). Turvaa ja turvattomuutta Ranskassa. *Tiede ja edistys*, 41(4), 325-337.
<https://doi.org/10.51809/te.105238>

TURVAA JA TURVATTOMUUTTA RANSKASSA

Ranskassa on eletty lähes vuosi poikkeuslakien alaisuudessa. Maa on kiristänyt turvatoimia ja tarkkailua kautta linjan. Ranska on onnistuneesti myös estänyt jo useita terroristi-iskuja. Kansainvälisen häikäilemättömän terrorismin edessä ei pidä heittäytyä naiiviksi eikä kuvitella, että terrorismi loppuu hyvällä tahdolla ja ystävällisyydellä. Turvallisuuden tuottamisella on kuitenkin monia erilaisia ulottuvuuksia, ja ne vaikuttavat eri tavoin erilaisiin ihmisiin. Poliitikan tutkija Mikko Jakonen vieraili Pariisissa ja Lillessä työasioissa lokakuussa ja kirjoitti ylös kokemuksiaan Ranskan uudesta turvallisuusparadigmasta.

TERVETULOA TURVALLISEEN PARIISIIN!

Kun lentoni laskeutuu Pariisin Charles de Gaullen lentokentälle on lokakuisen perjantain alkuilt ja sataa vettä. Jos Helsinki-Vantaan kentällä vallitsi syyslomien alun ja ilmasotaharjoitusten vuoksi myöhässä olevista lennoista johtuva ruuhka ja väenpaljous, ei Pariisissa näy mitään tämän kaltaista. Matkustajia tällä Euroopan toiseksi suurimmalla kentällä on normaalisti paljon, mutta nyt on suorastaan väljää.

Syy lentokentän hiljaisuuteen voi löytyä siitä, että Ranskassa turistimäärät ovat pudonneet huomattavasti viime vuosien terroristi-iskujen jälkeen. 13.11.2015 tehdyissä terroristi-iskujen sarjassa Pariisissa kuoli 132 ihmistä ja loukkaantui yli 350. 7.1.2015 terroristit hyökkäsivät Pariisissa *Charlie Hebdo* -lehden toimittukseen ja tappoivat 12 ihmistä. 26.7.2016 terroristit hyökkäsivät katoliseen kirkkoon Saint-Etienne-du-Rouvrayn kaupungissa ja tappoivat kaksi ihmistä. 15.7.2016 mies ajoi

kuorma-autolla väkijoukkoon Nizzassa ja tappoi 85 ihmistä. Iskussa loukkaantui yli 200 ihmistä. Kaikissa muissa paitsi Nizzan iskussa on ollut selvät yhteydet ISIS:in harjoittamaan terroriin. Ranskan onkin presidentti Hollandin johdolla todettu olevan sodassa ISIS:in kanssa (*Le Monde* 2015).

Anna-Stiina Heikkilä kirjoitti 14.10.2016 Ylen uutisessa, kuinka Ranskan matkailualalta on kadonnut terrorismin myötä yli 30 000 työpaikkaa. Tämä on iso kolaus maalle, joka on ollut maailman ykkösturistikohde monenlaisine kaupunkineen, rantoineen ja Alppeineen. Ranskassa turismi on työllistynyt 7 % työllisistä, siis välillisesti jopa 2 miljoonaa ihmistä. Vastauksena niin terrorismiin kuin siitä aiheutuvaan turistikatoon Ranska on kiristänyt turvatoimia huomattavasti. Maine turvallisenä maana halutaan ehdottomasti palauttaa. (Heikkilä 2016.)

Lisääntyneestä vartioinnista huolimatta Charles de Gaullen kentällä asiat sujuvat normaaliin tapaan. Tiukennettuja turvatoimia ei huomaa mistään. Toki kolme konekiväärein aseistautunutta sotilasta vartioimassa juna-asemalta lentokentältä nousevia rullaportaita on selkeä viesti läsnä olevasta voimasta, mutta tämä ei kuitenkaan lentokentällä ole aiemmas- ta poikkeavaa.

Lentokentältä kaupunkiin kulkevan RER-junan vaunut on uusittu eikä tungoksesta ole tietoakaan edes Gare du Nordilla. Ilta seitsemältä pariisilaiset eivät enää mielellään matkusta junilla, vaan istuvat kahviloissa nauttimassa aperitiivejä. Astun ulos junasta Montparnassen kupeessa sijaitsevalla, 1800-luvun sotilasjohtaja Pierre Philippe Denfert-Rocheraun (1823–1878) mukaan nimetyllä asemalla ja hämmästyn, kun ohitseni marssii noin 15

sotilasta konekivääreineen. Tällä paljon käyttämälläni asemalla en ole koskaan nähnyt muita kuin lipuntarkastajia, vaikka olenkin joskus joutunut lasteni kanssa poistumaan metrosta välittömän pommiuhan vuoksi.

Maan pinnalla lokakuinen pariisilaistunnelma on entisellään, ihmiset syövät ja juovat ulkona iloisesti rupatellen. Hotellissanikaan ei ole mitään erityistoimia turvallisuuden suhteen. Kun seuraavana päivänä jätän laukkuni säilytykseen päiväksi, ei vastaanottovirkailija tarkasta laukkuja vaan jättää sen hotellin aulaan lukitsemattomaan tilaan muiden laukkujen joukkoon.

TURVASSA GARE DU NORDILLA

Seuraavana päivänä suuntaan lounaalle Pariisissa pitkään asuneen ystäväni ja hänen lapsensa kanssa. Puhumme jonkin verran turvallisuusasioista, ovathan ne tulleet arkipäiväisiksi huolenaiheiksi Pariisissa. Ystäväni kertoo, että metrossa hänen puhelimensa oli yritetty varastaa taskusta yhden päivän aikana kolme kertaa. Tätä tapahtuu eri puolilla Pariisia, eikä tässä ole mitään uutta. Terrorismista emme kuitenkaan vaihda sanaakaan.

Lounaalta kiiruhdan Montparnassen läpi kohti Rue de Rennesin musiikkiin, kirjallisuuteen ja tietotekniikkaan erikoistunutta tavaratalo FNACia. Minun pitäisi ostaa muutama kirja ja muistitikku. Tavaratalon ovilla kohtaan ensimmäistä kertaa selvästi vahvistetun vartioinnin. Kaikkien sisään tulijoiden kassit on avattava ja vartijat todella penkovat kasseja. Viisikerroksinen tavaratalo on täynnä ihmisiä. Kaikki ostavat kirjoja, levyjä ja tietokoneita. Jokaisessa kerroksessa kiertää vartijoita, jotka tarkkailevat näitä keskiluokkaisia ja varakkaita kuluttajia varsin ahkerasti.

Pariisilaispäivän päätteeksi suuntaan Gare du Nordin asemalle, josta TGV-juna Lilleen lähtee. Asema on ollut toistuvien pommiuhkausten kohde vuosikausia Lontooseen kulkevan Eurostar-junan vuoksi. Gare du Nord

on kuitenkin tunnettu myös positiivisessa mielessä Pohjois-Pariisin maahanmuuttajaväestön keskuksena, jonka läpi ihmiset kulkevat ja tapaavat toisiaan päivittäisen, metro-poliialueella joskus tuntejakin vaativan matkustuksen lomassa. Yleensä viikonloppuisin asemalla vallitsee rento, ellei jopa riehakas tunnelma.

Aseman iloisella hulinalla on kuitenkin myös kääntöpuolensa, ja sen ulkopuolella majoitetaan paljon kodittomia, kerjäläisiä ja narkomaaneja. Osa yrittää onneaan alakerran lippuautomaateilla, joilla turisteilta viedään taskuista irtolompakat ystävällishenkisen metrolipun oston opastuksen keskellä.

1980–90-lukujen taitteessa Gare du Nord tuli tunnetuksi myös väkivaltaisten jengien välienselvittelypaikkana niin sanotun ”kolmen vuoden sodan” aikana. Asemalla tapahtui suuren maailman tyyliin jengien keskinäisiä ja myös jengien ja poliisin välisiä ampumavälikohtauksia, kun metrotunneleissa majoilleet, ase- ja huumekätköjä rakennelleet jengit eivät suostuneet antautumaan ilman taistelua. (Mazdou & Bacqué 2008.)

Myös tänä lokakuisena lauantaina tungos on Gare du Nordin RER- asemalla huomattava. Ihmisiä kulkee joka suuntaan, mutta tunnelma rauhoittuu mitä ylemmäksi ja lähemmäksi juna-asemaa nousem. Syykin selviää, sillä lähtölaitureiden ympäristössä kulkee vähintään viisikymmentä poliisia täysissä varusteissa eri kokoisissa ryhmissä. Junaa odottaessa ehdin hyvin nähdä, kuinka poliisit välillä hajaantuvat väkijoukkoon ja välillä taas kokoontuvat yhteen marssien väkijoukon läpi ja näyttäen läsnäoloaan.

Kansallisen poliisin (*Police nationale*) lisäksi asemalla kulkee partioimassa myös Pariisin kaupungin poliiseja (*Police municipale*) sekä täysin varustautuneita Gare du Nord - aseman turvamiehiä. Välillä väkijoukossa kulkee myös valtion SNCF-junayhtiön (*sûreté ferroviaire*) turvamiehiä, joilla myös on oikeat aseet ja kovat luodit. Asemalla vallitsee lähdön ja odotuksen tunnelma kuten yleensäkin, mutta

tunnelma on suuresta poliisimäärästä johtuen myös hieman jännittynyt ja varautunut.

Junalippusani lukee, että minun tulee varautua turvatarkastuksiin ja että minulla tulee olla mukana lipun lisäksi henkilöllisyystodistus. Lippu kertoo myös, että junat saattavat olla myöhässä turvatarkastusten vuoksi. Kun junan laiturin numero selviää, kuljen ihmisten virrassa ensiksi ohi poliisivartion, joka tarkastaa jokaisen matkalipun arvioiden samalla matkustajia päästä varpaisiin. Poliisit eivät ole ystävällisiä vaan hyvin muodollisia ja jäykkiä. Matkalaukkuja ei kuitenkaan läpivalaista, vaikka tietyillä laitureilla asemalla läpivalaisulaitteet ovatkin.

Poliisitarkastuksen jälkeen löydän vaunulleni, jossa konduktööri tarkastaa normaaliin TGV-tyyliin lipun oven ulkopuolella. Kun katselen junan toisen kerroksen ikkunas- ta laiturin tapahtumia, huomaan, että jokaisen vaunun eteen on asetunut kaksi poliisia. 18 vaunua sisältävän junan lähtöä turvaa ja tarkkailee yhteensä 36 poliisia. Kun junan ovet sulkeutuvat kaksi minuuttia ennen lähtöä to- tisten poliisien ilmeet rentoutuvat ja he alkavat heittää juttua keskenään. Vaikuttaa siltä, että poliiseja on ohjeistettu valvomaan junan lähtöä vakavina ja ilmeettöminä.

Noin vuorokauden Pariisissa oleskelun jäl- keen voi huomata, että tunnelma ja toiminta- tavat ovat kaupungissa muuttuneet. Vartiointia on lisätty melkoisesti, ja se on ennen kaikkea näkyvää. Kaupungissa on yksinkertaisesti vai- kea kulkea törmäämättä poliiseihin, turvamie- hiin tai jopa sotilaisiin.

SUNNUNTAIN RAUHAA LILLESSÄ

Saapuessani Lille Europe -asemalle ei poliiseista tai turvatarkastuksista ole tietoaakaan. Tapaan kollegani asemalla ja lähdemme met- rolla toiselle puolelle kaupunkia. Missään vaiheessa en näe yhtään poliisia tai vartijaa. Ensimmäinen ajatus on, että ehkäpä poliisin läsnäoloa on vahvistettu vain Pariisissa.

Pohjois-Ranskan Lillen kaupunki on tun- nettu hieman rankkana ja karuna teollisuus- kaupunkina. Lauantai-ilta on täynnä juopotte- levia nuoria ja vanhoja, kaikista kulttuureista ja sukupuolista. Kannabis tuoksuu kaduilla, jois- sain risteyksissä tennareita on heitetty sähkö- johtoihin huumekaupan merkiksi. Tietyt pahamaineiset sivukadut ovat täynnä rikottuja pulloja ja tölkkejä. Täällä ainoa turvallisuus- uhka ovat päihtyneet ihmiset ja jengit, jotka voivat saada päähänsä kääntää turistin rahat.

Sunnuntaina suuntaan aamupäivästä Lil- len suurimmalle torille Wazemmesiin, jossa väenpaljous ja -tungos on valtava. Suurimman osan torista täyttävät arabitaustaisten myyjien kojut. Myynnissä on kaikkea ruoasta, suitsuk- keista ja vesipiippuista niqabeihin, huiveihin ja arabi-identiteettiä uhoaviin teepaitoihin. Muslimien määrä voi olla yllättävää Pohjois- Ranskassa, mutta tosiasiaa Lillen suuri maghreb-taustainen väestö on jo vanha asia. Suurin osa heistä saapui alueelle maatalouden ja erityisesti kangasteollisuuden töihin 1950- ja 1960-luvuilla Ranskan teollisuuden kärsies- sä työvoimapulasta.

Kansainvälisestä ja monikulttuurisesta il- meestään huolimatta nämä ovat siis erittäin paikalliset markkinat, mikä sopii hyvin Wa- zemmesin kaupunginosan yleiskuvaan. Mark- kinoilla sulautuvat yhteen Maghreb-aluei- den ihmisten perinteet, ranskalainen kulttuuri juustoineen ja viineineen, aasialaisten siirto- laisten pitkät ruokakojut sekä lopulta myös alueen ”alkuperäinen” flaamilainen kulttuuri paistettuine, keitettyine, käristettyine ja säi- löttöyne possunlihoineen ja vahvoine oluineen.

Tuhansien ihmisten täyttämällä torilla tai kauppahallissa ei näy yhtään poliisia, vartijaa tai mitään muutakaan ”turvallisuuteen” viittaavaa. Kenenkään laukkuja ei pengota, yhtään läpiva- laisua ei suoriteta eikä kukaan arvioi kulkijoita päästä varpaisiin. Kollegani kertoi, että silloin tällöin torin tungoksessa (jossa on mahdotonta kuvitella juoksevasa) näkee takaa-ajoja, kun jonkun käsilaukku tai lompakko varastetaan. Ainoa turvallisuusuhka, jälleen, vaikuttaa siis

olevan perinteiset pikkurikolliset. Tässä terroristille epäilemättä otollisessa väenpaljoudessa vallitsee lämminhenkinen kaupankäynnin ja sunnuntaipäivän tunnelma.

Torilta kävelen Lillen taidemuseolle (Palais Beaux-Arts Lille). Museon ovella on vartija, joka haluaa laittaa takkini läpivalaisulaitteeseen ja tarkastaa reppuni. Vartija on ärsyntyneenä ja kireä, mutta on mahdotonta sanoa, mistä kireys johtuu. Ehkä häntäkin painaa sunnuntaiaamun kohmelo, kuten monilla muilla terasseilla oloaan parantelevilla. Turvatarkastus on museossa selvästi uusi asia, ja läpivalaisuportti on pystytetty paikalle vastikään.

Museossa vartijoita tai poliiseja ei näy. Tunnelma on niin rauhallinen kuin sen voi sunnuntaipäivänä taidemuseossa kuvitella olevan. Yhden kerran museotilan taidevalvoja lähestyy minua, kun kaivan esiin kännykän myöhäiskeskiaikaisen taideteoksen edessä. Jean Bellegamben (1470–1534) maalaama triptyyppi *Verikylpy (Bain de sang)* esittää ristinnaulitun Jeesuksen alapuolella jättimäisessä veriammeessa kylpeviä ihmisiä, pyhiä ja vähemmän pyhiä. Tarkoitukseni ei kuitenkaan ole kuvata teosta, vaan laittaa puhelin äännetömälle, jotta vahingossa häiritseisi muiden taide-elämystä. Huomatessaan tämän museon työntekijä poistuu vähin äänin taka-alalle sulautuen taidemuseon varjoihin.

LINNOITUKSIA, TURVATARKASTUKSIA JA SISÄÄNPÄÄSYRAJOITUKSIA

Lillen taidemuseon alakerrasta löytyy kuitenkin yksi turvallisuuteen liittyvä erityisyys. Museon kellarissa on nimittäin näytteillä toista kymmentä noin kahdeksan kertaa kahdeksan metrin kokoista valtavaa pienoismallikarttaa (*Plans-Reliefs*), jotka kuvaavat Ranskan pohjoisrajan ja Belgian etelärajan kaupunkia ja niitä ympäröivää maaseutua 1600-luvun lopusta 1800-luvun alkupuolelle. Näitä hämmästyttävien yksityiskohtaisia ja tarkkoja pienoismalleja ei alettu vuodesta 1668 läh-

tien rakentaa kuitenkaan hivin vuoksi. Niiden tehtävänä oli toimia apuna tuolloin epävakaa pohjoisrajan puolustamisen suunnittelussa ja sotastrategiassa.

Pienoismalleja tarkemmin katsoessa huomaakin, kuinka jokainen kaupunki on itse asiassa sotilaslinnoitus lukuisine, toinen toistaan monimutkaisempine linnoitus-, vallitus- ja vallihautarakenteineen. Vähintään kaupunkien pohjoismuurit on varustettu teräväsaraisilla vallituksilla, jotka saavat kaupungit näyttämään ylhäältä katsottuna eräänlaisilta tähdiltä.

Lillessä nämä vallitukset ja vallihaudat voi edelleen nähdä kaupungin pohjoispuolella sijaitsevassa Vauban-Esquermesin Citadelle de Lillessä. Kaupungit olivat siis rajaseudun linnoituksia, jotka suojelivat tietysti asukkaitaan, mutta samalla koko Ranskaa erilaisilta yhdistyneiltä vihollisvoimilta. Erityisesti vuosina 1672–79 käyty Ranskan ja Hollannin välinen sota vaati pohjoisrajan puolustamista. Alankomaiden kanssa liitossa Ranskan pohjoisrajaa uhkasivat muiden muassa Espanja ja Tanska. Ranskalaisten kanssa liitossa taistelivat taas Ruotsi ja Englanti. Suojeleminen ja turvallisuus olivat erittäin konkreettisia asioita, ja se perustui sotilaiden puolustamiin fyysisiin esteisiin.

Myös vuoden 2016 Ranskassa on osittain palattu fyysisiin rajalinjoihin, vaikkei tämä uuden turvallisuusparadigman perusajatus olekaan. Autoteillä Pohjois-Ranskasta Belgiaan on vuoden 2016 helmikuusta lähtien järjestetty tarkastuksia, joissa autovirrat pysäytetään, ihmiset ja autot tarkastetaan. Syyksi on esitetty Calaisin ”viidakossa” asuvien siirtolaisten pääsyn estäminen Belgiaan. (Chazan 2016.) Euroopan sisäisestä rajattomuudesta on osittain luovuttu monessa muussakin paikassa ja ajoittaiset rajatarkastukset rajan molemmin puolin ovat arkipäivää muuallakin kuin Brexitiä valmistelevalle Englannin ja Ranskan välillä. Toisaalta Lillestä pääsee metrolla Belgiaan seutulipun hinnalla, eikä kukaan kysele papeireita tai muita dokumentteja.

Nykyaikaisessa globaalissa turvallisuusparadigmassa liikkuvan väestön tarkkailu ja valvonta

on olennainen osa turvallisuuden tuottamista. Liikennevälineiden, myös muiden kuin lentokoneiden, tarkastukset ovatkin täysin normaaleja eri puolilla maailmaa. Matkustaessani esimerkiksi Pekingin metrossa syksyllä 2014 oli jokainen metroon menevä laukku läpivalaistava. Tämä tapahtuu kaikilla 20 miljoonan ihmisen kaupungin metroasemilla. Pariisissa, Lillissä tai Lontoossa ei tarkastuksia kuitenkaan tehdä, vaikka terroristi-iskujen todennäköisyys näissä kaupungeissa lienee todennäköisempi kuin Pekingissä. Metrot ovat myös terroristi-iskujen klassinen kohde, tehtiinhän yhdet ensimmäisistä terroristi-iskuista juuri Lontoon maanalaiseen Irlannin itsenäisyyttä vaatineiden feeniläisten niin sanotussa ”dynamiittikampanjassa” vuosina 1867–1885, erityisesti vuosina 1883–1885.

Myös matkustaessani Venäjällä vuonna 2011 laukujen läpivalaisu ja henkilöiden tarkastukset olivat tavanomaisia Trans-Siperian radan suurilla asemilla. Yhtä lailla Euroopassa olen joutunut rutiinitarkastukseen pommi-koirineen, läpivalaisuineen ja metallinpaljastimineen esimerkiksi Hendayen-Irunin juna-asemalla Ranskan ja Espanjan, tai oikeastaan Ranskan ja Baskimaan rajalla keväällä 2012. Tällaiset lentokentiltä tutut turvatarkastukset ovat meille itse asiassa niin tuttuja, että esimerkiksi Hendayen asemalla koirien nuuskinasta olivat huolestuneita ainoastaan kevätlomaansa viettäneen kanadalaiset nuoret, jotka olivat matkalla Amsterdamista Portoon. Näillä varsin hyvissä fiiliksissä olevilla nuorilla kun saattoi olla kasseissaan matkaeväitä Hollannin Coffee Shopeista. Kerrottuani, että nuuskiva koira etsii ”vain” pommeja, rauhoittuivat nämäkin reppureissaajat.

Euroopassa on totuttu ajattelemaan, että kulkemisen yhdestä julkisesta tilaista toiseen tulisi olla mahdollisimman vapaata, helppoa ja avointa. Toisaalta monia paikkoja vartioidaan nykyisin kuitenkin hyvin tarkasti. Esimerkiksi Lontoon yliopiston Goldsmiths Collegessa yksikään ovi ei aukea eikä yhteenkään kirjastoon pääse ilman kirjastokorttia ja kulkulupaa.

British Libraryssa suoritetaan turvatarkastus kaikille sisääntulijoille ja laukujen sisältö tulee avata ja näyttää. Lukusaleihin tavaroita saa kuljettaa ainoastaan läpinäkyvissä muovikasseissa. Ranskassa olen tottunut siihen, että tiettyjen opiskelijoiden suosimien kirjastojen tiloihin ei ole asiaa ilman kirjastokorttia ja tavaroiden tarkistusta. Esimerkiksi Pariisin viidennessä kaupunginosassa sijaitsevassa Sainte-Geneviève kirjastossa turvatarkastus on ollut rutiinia jo pitkään.

Nähdäkseni näissä tapauksissa eri puolilla Eurooppaa kyse on ollut kuitenkin ensisijaisesti sisään tulevien asiakkaiden virran rajoittamisesta. Suurkaupunkien kirjastot kun ovat yleensä pitkään auki olevia lämpöisiä ja rauhallisia paikkoja, joihin moni koditon tai turisti mielellään asettuisi. Työskennellessäni vuonna 2008 Pariisin Cité internationale universitaire de Parisin kirjastossa muutama asunnoton oli onnistunut hankkimaan kirjastokortin kyseiseen tiloihinsa varsin rajoitettuun ja sisäänpääsyä tiukasti valvovaan kirjastoon. 12 tuntia päivässä auki oleva kirjasto tarjosi heille turvallisen lepopaikan, jossa he viettivät päivänsä pääasiassa nukkuen ja joskus myös lehtiä tai kirjoja selailleen. Tämä oli heille epäilemättä tarpeen, sillä tuonakin syksynä Pariisissa kuoli useita asunnottomia ensimmäisissä yöpakkasissa.

Myös merkittäviä kokoelmia sisältävät kirjastot, kuten British Library tai Bibliothèque nationale de France, rajoittavat usein sisäänpääsyä, oletetusti korvaamattoman kalliiden kirjojen tuhoamisen estämiseksi. Niin Ranskassa kuin Isossa-Britanniassa turvatarkastusten pääasiallisena tavoitteena tuntuu aiemmin olleen poimia vastuuttomilta opiskelijoilta pois heidän vesipullonsa, joita lukusaliin ei saa kuljettaa kirjojen mahdollisen pilaamisen vuoksi.

YLIOPISTON PORTIT SULKEUTUVAT TAAS

Edellä kuvaillut yliopistojen ja kirjastojen leppoiset tarkastukset ovat muuttuneet Ranskan useiden terrori-iskujen jälkeen. Vieraillessani

edellisen kerran yksityisessä Université Catholique de Lillessä kesällä 2014 oli kampus-alue kirjastoineen ja rakennuksineen avoin jokaiselle kulkijalle. Nyt vierailijoiden täytyy hankkia omalla nimellä varustetut kortit toimistosta, johon pääsee vain turvatarkastuksen kautta. Jokaisella opiskelijalla, opettajalla ja vierailijalla täytyy olla kulkukortti.

Hakiessani kulkukorttia ensimmäisenä päivänä virkailija kysyy passiani, jonka olen jättänyt epähuomiossa majapaikkaani. Kerron, että yleensä pidän passia jatkuvasti mukana ulkomailla, mutta tällä kertaa passi jäi toisen laukun sivutaskuun. Saan tästä huolimatta kulkuluvan päiväksi. Pidemmäksi ajaksi kulkulupaa ei kerralla irtoa.

Suraavana päivänä passi on mukana, mutta nyt virkailija kertoo, että korttia ei voida antaa minulle ellen luovuta passiani hänelle koko päiväksi. Kieltäydyn ehdottomasti luovuttamasta passia, sillä katson passin olevan tärkein asiakirja mitä ulkomailla tarvitsen. Jos poliisi esimerkiksi pysäyttäisi minut kaupungilla, minun olisi todistettava henkilöllisyyteni. En halua kamarille vain siksi, että passi ei ole mukana. Selittelyiden jälkeen virkailija antaa minulle lopulta kulkuluvan ilman passin luovutusta.

Kolmantena päivänä vastaanottovirkailija on toinen kuin edellisinä päivinä, ja hän on antamassa minulle kulkukorttia ilman ongelmia. Valitettavasti tässä vaiheessa kulkuluvan kanssa aikaisemmin hankalaksi ryhtynyt virkailija tulee kuitenkin paikalle ja sanoo, että tänään hän ei luovuta minulle kulkulupaa lainkaan, ellen jätä passiani hänelle.

Harmistun itsekini tästä surkuhupaisasta näytelmästä ja sanon, että minulla ei ole aikomustakaan jättää passia hänelle päiväksi, toistaen edellispäivän perusteet. En ymmärrä, miksi juuri passin vaatiminen on niin olennaista. Tässä vaiheessa vastaanottovirkailija sanoo, että hän käy pyytämässä paikalle turvamiehen, jotta hän voi selittää minulle tilanteen. Odotan mielenkiinnolla, kuinka lähinnä kehonrakennukseen keskittynyt turva-

mies voisi selittää minulle ne perusteet, joilla passi tulisi luovuttaa.

Rauhallinen turvamies saapuu paikalle juoden kahvia ja kertoo, että vastaanottoon olisi hyvä jättää jokin todiste henkilöllisyydestäni. Tässä vaiheessa päätän itsekini joustaa ja sanon, että kävisikö heille mahdollisesti pressikorttini. Aluksi dokumentti ei virkailijalle kelpaa, mutta kun toistan, että assistentti en luovu ja että olen virallisesti yliopistossa vierailijana, muuttavat virkailijat ja turvamies mieltään. Saan kirjoittaa nimeni jälleen paperilistaan, jossa kysytään nimi, osoite, puhelinnumero ja kutsun esittänyt laitos. Saan joka päivälle erikseen valmistetun muovisen kulkukortin. Vastaanottovirkailijan ilme on erittäin hapan, ja mietinkin, että saankohan lehdistökorttini takaisin ilman ongelmia, sen verran ärtyneeltä hän vaikuttaa.

Yliopistolla jokaisen rakennuksen sisäänkäynnillä seisoo vartija, joka tarkastaa kulkuluvan sekä laukun sisällön. Yhteensä yliopistoalueella työskentelee yli sata ihmistä pelkästään vartioimassa ovia ja kulkureittejä. Myös opiskelijaruokalaan pääsy edellyttää kulkukorttia ja repun tarkistamista. Toisaalta, vaikka kontrolli näyttääkin ulkoisesti tiukalta, ei tarkkailu tosiasiaa ole kovinkaan kurinalaista tai perusteellista. Vartijat ovat välillä välinpitämättömiä, välillä tarkkoja. He myös oppivat tuntemaan nopeasti henkilöt ja antavat opiskelijoiden välillä kulkea ilman tarkastuksia.

Vastaanottovirkailijan ja turvamiehen kanssa kokemani näytelmä saa uudet mittasuhteet lähdettyäni Lillestä. Kuulen minut yliopistoon kutsuneelta henkilöltä, kuinka yliopiston johdosta on soitettu hänelle ja moitittu niin minun kuin hänen käyttäytymistään ja suhtautumistaan turvallisuusasioihin. Vartijan kantelun mukaan olin käyttäytynyt ylimielisesti enkä ollut suhtautunut asiaan tarvittavalla vakavuudella.

Lähetän saman tien terveisiä eteenpäin yliopiston johtoon, että näin ei tulisi kohdella ketään eikä etenäkään yliopistoon kutsuttua

ulkomaalaista vierasta, joka on neuvottelemassa yhteistyöhankkeista yliopiston kanssa. Nopeasti johdolta tuleekin viesti, jossa pahoitellaan tapahtunutta ja kerrotaan, että käytäntöjä akateemisten vieraiden osalta aiotaan helpottaa ja keventää. Samalla kun tilanne naurattaa, tiedän olevani myös erittäin etuoikeutettu kun minulla ylipäätään on mahdollisuus purnata asiasta.

Aloitin paluumatkan Pariisiin bussilla yliopiston edestä. Ihmiset ovat erittäin ystävällisiä etsiessäni oikeaa bussia. He auttavat matkalaukun kanssa ja itse puolestani autan kyytiin ja kyydistä pois paritkin lastenrattaat. Lillen monikulttuurisessa joukkoliikenteessä kaikki auttavat toisiaan ja antavat tilaa. Mistään ei taaskaan voisi huomata, että ollaan korkean terroristiuhan maassa. Hitaasti kulkeva täyteen ahdettu bussi voisi nimittäin olla varsin otollinen kohde terroristi-iskulle.

Lille Europe -juna-asemalla huomaan vartijoita, toisin kuin tullessani. Ainakin kolmenlaisia turvamiehiä ja poliiseja kulkee asemalla jatkuvasti, ja välillä aseman läpi marssii neljä sotilasta. Turvallisuuden tunne on jälleen huipussaan. Junassa Paris Gare du Nordille junan läpi kulkee puolestaan kolme SNCF:n turvamiestä (*sûreté ferroviare*). He ovat täysin aseistautuneita pampuilla, käsiaseella, lamauttimella ja pippurikaasulla. Ihmiset eivät kiinnitä heihin huomiota, kaikki ovat tottuneita vartiointiin. TGV-junat kun ovat jo pitkään olleet erilaisten terroristiryhmien iskukohde. Vuonna 2009 anarkisteiksi nimetyt toimijat yrittivät sabotoida junia ja suistaa ne raiteilta niin sanotussa Tarnacin tapauksessa. Tuolloin suuronnettomuus oli lähellä.

TURVALLISUUS VAI KANSALASIOIKEUDET?

Palaan Pariisiin keskiviikkoiltana ja majoitun tällä kertaa Rue des Écolesin varrella olevaan hotelliin. Keskiviikkoiltana ei Gare du Nordilla näy poliiseja, mutta tämä johtunee siitä, että oikaisen RER-junaan suoraan laiturilta kulke-

matta varsinaisen aseman kautta. Kahden tähden hotellissa ei ole minkäänlaisia turvatoimia, kukaan ei katso laukkujani eikä kysele passiani. Kerron vastaanotossa nimeni, vastaanoton työntekijä saa tietokoneelta tietoni ja ojentaa avaimen huoneeseen toivottaen hyvää vierailua Pariisissa.

Kun kävelen illalla ympäri latinalaiskortteleissa en huomaa minkäänlaista vartiointia missään. Halvat kaljakuppilat ovat täynnä opiskelijoita kuten ennenkin, mutta ravintoloissa näyttää tavallista hiljaisemmalta. Vertailukohtana käytän 2014 kevättä, jolloin asuin tällä alueella kaksi kuukautta tutkijavierailulla. Kevät on toki aina Pariisissa turisticaikaa, mutta syksystä huolimatta nimenomaan turistipaikoista vaikuttaa nyt puuttuvan ihmisiä reilusti.

Ravintoloiden edessä ruoka-annoksia odottelevat nyt über-kuskit, joita en ole aiemmin Pariisissa nähnyt. Ruokaillessani sushi-ravintolassa annoksia lähtee kuljetukseen jatkuvalla syötöllä, mutta ravintolassa itsessään on runsaasti tilaa. Ehkäpä ranskalaiset ovat viimein innostuneet kotiinkuljetuksesta – tai sitten he eivät halua syödä ulkona. Marraskuun 2015 iskut kahviloihin ovat ehkä kuitenkin jättäneet monien mieleen turvattomuuden tunteen.

Torstaina lähdän aamulla Paris Ouest Nanterre La Défense -yliopistoon (entinen Paris X) symposiumiin. Metromatka RER-junan A-linjalle sujuu normaalisti eikä ihmisiä ole tavallista arki-aamua vähempää. Erityisesti Pariisin keskustan Châtelet-asemalla on melkoinen tungos, mutta sekin on normaalia. Minkäänlaisia turvatarkastuksia ei tehdä missään vaiheessa, enkä näe missään poliiseja tai sotilaita.

Tullessani RER A-linjan laiturille kovaääniset kuuluttavat, kuinka metrolinja numero yhdellä on tapahtunut käyttöhäiriö. Tästä syystä kaikki länteen pyrkivät ihmiset kulkevat nyt joko Etelä-Pariisin kautta kiertävällä linjalla numero kuusi (Nation – Charles de Gaulle Étoile), tai sitten pyrkivät nopeimpaan ja helpoimpaan korvaavaan vaihtoehtoon eli juuri A-linjan RER-junaan.

Tungos A-linjan junissa onkin poikkeuksellisen suuri ja joudun odottamaan neljä junaa ennen kuin minut työnnetään ihmisjoukon mukana junan sisuksiin. Yritän löytää sopivan asennon seuraavaksi 20 minuutiksi, mutta seison matkan käytännössä yhdellä jalalla käsiäni liikuttamatta. Kukaan ei tiedä junan määrän-päätä, sillä alakerran valotaulu on rikki eikä junan valotaulukaan toimi. Junan ovien sulkemista auttavat asematyöntekijätkään eivät tiedä onko junan suunta Nanterre Préfecture -aseman jälkeen Saint-Germain-en-Laye, Poissy vaiko Cergy Le Haut. Pariisin rahamaailman keskuksessa La Défensessä junan tungos kuitenkin odotetusti helpottaa ja kuljettajakin kuuluttaa nyt, että juna on menossa juuri sinne minne minäkin.

Jos tunnelma junassa oli kuuma, tunkkainen ja väsy, on uusittu Nanterre – Université -asema puolestaan avara ja viileä. Käynti asemalta yliopistolle on helpottunut ja muutenkin uudet ratkaisut vaikuttavat järkeviltä. Nanterrea lisärakennetaan, eikä ihme, sillä etenkin yliopiston ympärillä on pitkään ollut epämääräistä joutomaata. Muutama vuosi sitten yliopistoalueen Seinen puoleisella reunalla oli vielä menneisyyteen jääneen näköinen pieni sirkus, jonka hevoset ja ponit käyskentelivät urbaanilla joutomaalla päivisin.

Nanterren yliopisto on tunnettu radikaaleista opiskelijoistaan ja erityisesti vuoden 1968 opiskelijaliikhehdinnän yhtenä keskeisenä paikkana. (Dosse 2011.) Nykyisin yliopisto on monipuolinen ja kansainvälinen, mutta edelleen opiskelijat ovat aktiivisia erilaisissa poliittisissa ja opiskelijoiden oikeuksiin liittyvissä tempauksissa. Kampuksella ei voi kulkea saamatta erilaisia tiedotteita siitä ja tästä kampanjasta. Jotkut voisivat pitää yliopiston opiskelijoita jopa radikaaleina.

Tietysti Nanterressa, kuten Lillessä ja Pariisissa, näkyy lukuisia tarroja ja graffiteja, jotka muistuttavat viime kevään ja kesän poikkeuksellisen radikaalista opiskelijaliikhehdinnästä, jossa vastustettiin uutta työläinsäädäntöä, niin sanottua Loi El Khomria. Sosiaalidemokraat-

tisen hallituksen ydinhenkilöiden, työministeri Myriam El Khomrin (s. 1978) ja pääministeri Manuel Vallsin (s.1962) ajaman työläinsäädännön sanottiin muuttavan työntekijöiden oikeudet tuhkaksi ja palauttavan ranskalaisen työläinsäädännön takaisin 1800-luvulle.

Erityisesti nuoret olivat huolissaan tästä prekaarisuutta ja työnantajan päätösvaltaa lisänneestä laista. Nuoret ja ammattiliitot löysivät toisensa, ja protestit velloivat ympäri maata viisi kuukautta. Lopulta pääministeri Manuel Valls käytti kolme kertaa perustuslain artiklaa 49.3, jonka avulla laki on mahdollista ajaa läpi ilman äänestystä parlamentissa. Käytännössä Valls siis ohitti nuorten ja ammattiliittojen protestit sekä samalla lainvalmistelun demokraattisen prosessin poikkeuslailla saadakseen läpi työläinsäädännön, jota voidaan pitää kaikkien sosiaalidemokratian ajamien tavoitteiden vastaisena. (Bruel 2016.)

Ei siis ihme, että numerot 49.3 löytyvät maalattuna mitä mielikuvituksellisimmissa kuvissa ympäri Ranskan katuja. Nuorille ja ammattiyhdistysliikkeelle lain ajaminen läpi pakkotoimin oli järkyttävä tappio, ja se muutti pysyvästi Ranskan poliittista ilmapiiriä. Kun lisäksi opiskelijoiden mielenosoituksia tukahdutettiin väkivaltaisesti tai heiltä kieltettiin kokonaan oikeus mielenosoittamiseen vedoten maan yleisturvallisuuteen jalkapallon EM-kisojen aikana, mureni monen käsitys oikeusvaltiosta. Viimeiset mielenosoitukset elokuun kahdeksantena päivänä hyväksytyä lakia vastaan toteutettiin 15.9.2016. (*Le Monde* 2016.)

Hetken Nanterren kampuksella käveltyäni löydän oikean rakennuksen ja kävelen sisään. Ovella reppuni tarkastetaan ja turvamies päästää minut sisään. Tässä julkisessa yliopistossa käytäntö on siis sama kuin yksityisessä. Nimelistä kulkulupaa en kuitenkaan tarvitse. Repun tarkastus on aivan yhtä ylimalkainen kuin muuallakin. Vaikuttaa siltä, että turvatoimet ja opiskelijoiden tarkkailu eivät voisi Nanterressa koskaan muuttua tätä tarkemmaksi, sillä opiskelijat eivät kerta kaikkiaan sulattaisi sitä.

SOTILAAT JA TURVAMIEHET KULUTTAJIEN
TURVANA

Päivä symposiumissa menee nopeasti ja palaan illalla kaupunkiin. Suuntaan Place d'Italie 2 ostoskeskukseen, jossa tarkoitukseni on käydä jälleen FNAC-kirjakaupassa ostamassa kirjoja sekä ruokakaupassa hankkimassa tuliaiseksi suklaata. Place d'Italie 2 ostoskeskus on rationalisoinut valvontaansa. Ainoastaan ostoskeskuksen ovilla tarkastetaan kaikkien laukut. Avatessani reppuani ohitseni kävelee noin 80-vuotias kumara mummo, jonka vartija pysäyttää ja vaatii avaamaan kauppakärryensä tarkastusta varten. Mummo ei oikein tiedä mitä tapahtuu, eikä hän taida kuullakaan kovin hyvin, mutta lopulta hänenkin laukkunsa saadaan tarkistettua. Kauppakeskuksen sisällä lisääntyneitä turvallisuusjärjestelyitä ei huomaa mistään ja asiat sujuvat tavalliseen tyyliinsä.

Viimeisenä päivänä lähdän aamulla etsimään lisää tutkimuskirjallisuutta latinalaiskorttelin kirjakaupoista. Käytännössä yksikään pienemmistä filosofisista ja tieteellisistä kirjakaupoista ei ole sijoittanut minkäänlaisiin turvajärjestelyihin. Esimerkiksi Place de Sorbonnellalla sijaitsevassa filosofisessa Librairie J.Vrin kirjakaupassa on jo pitkään ollut hälytyspotti varkauksien varalle, mutta mitään uutta turvajärjestelyä kaupassa ei ole havaittavissa.

Turvallisuusteema palautuu mieleeni vasta istuessani syömässä päivällä Place de la Contrescarpella. Tämän yleensä turistien suosiman, mutta nyt puolityhjän aukion läpi marssii yhtäkkiä täydessä sotavarustuksessa rynnäkkökivääreiden kanssa neljä sotilasta. He katsovat sisään kahviloihin ja ravintoloihin, tarkkailevat pysäköityjä autoja ja ihmisiä. He liikkuvat hitaasti mutta varmasti eteenpäin ja häviävät Rue Lacépèdelle. Elämä jatkuu normaalisti, vaikka sotilaiden läsnäolo hämmästyttää ja ehkä hieman myös ärsyttää kahviloiden tarjoilijoita.

Iltapäivällä tapaan ranskalaisen väitöskirjahojattavani Rue de Écolesilla sijaitsevassa

kahvilassa. Taaskaan en havaitse missään minkäänlaisia turvallisuusjärjestelyitä. Samanlainen normaali elämänmeno jatkuu illalla kun menen elokuviin Rue Hautefeuillella sijaitsevaan Odeon MK2 elokuvateatteriin katsomaan Juho Kuosmasen ohjaamaa elokuvaa *Olli Mäki (Hymyilevä mies)*. Kukaan ei tarkista kassiani tai kuljeta minua metallinpaljastimen läpi. Elokuvateatterin rauhallisessa tunnelmassa ei ole mitään mikä voisi tuntua turvatomalta, paitsi ajatus siitä, että tännekin olisi äärimmäisen helppoa iskeä jos niin haluaisi.

Kotimatalla Suomeen en huomaa minkäänlaisia uusia turvatoimia. RER-junassa ei näy lauantaina sotilaita tai poliiseja. Rahankerjääjät kulkevat junan vaunusta toiseen omilla avaimillaan entiseen tapaan. Lentokenttä on täynnä syyslomalle lähteviä ranskalaisperheitä. Turvatarkastusjonot ovat pitkiä, mutta vetävät kuitenkin hyvin. Tunnelma on leppoinen ja lennot ovat ajallaan.

Suomessa odottaa syksyinen viima ja pienoinen myrsky. Turvamiehiä tai tullin henkilökuntaa ei näy missään. Tikkurilan asemalla näen kun poliisi yhdessä konduktöörin kanssa ottaa kiinni nuoren, joka on ilmeisesti matkustanut liputta. Kylmä tuuli puhalttaa asemalle, eikä junan odottajilla ole toisilleen mitään sanottavaa.

LOPUKSI: TURVALLISUUDEN SPEKTAAKKELI
JA VÄKIVALLAN HEKSIS

Edellä kuvaillut kokemukset Ranskasta saivat minut ensiksi ajattelemaan, että nyt todellakin kuka tahansa on uusien turvatoimien edessä tasapuolisesti tarkastettava ja epäilty: niin nuoret kuin vanhat, miehet ja naiset, niin professorit kuin katujen ”iloiset veikot”, etnisyyteen tai sosiaaliseen taustaan katsomatta. Toisin sanoen, kuka tai mikä tahansa ilmiasu on mahdollisesti valepuku, eikä ihmisen ulkonäöstä voida päätellä onko hän kylmäverinen tappaja vai ei. Ensimmäisellä tasolla vaikuttaa siis siltä, että vaikka turvatoimet ovat ikäviä,

koskevat ne kuitenkin kaikkia tasapuolisesti. Ne tehdään meidän kaikkien turvallisuuden vuoksi.

Valitettavasti tämä ei kuitenkaan ole totuus ranskalaisesta yhteiskunnasta tai yleensäkin muodostumassa olevasta uudesta turvallisuusparadigmasta. Ranskalainen ”turvallisuuden” tuottaminen vaikuttaa lähinnä speaktaakkeilta Guy Debordin kuuluisan *Speaktaakkelin yhteiskunta* -teoksen mukaisesti (Debord 2005). Ihmisjoukossa marssivat sotilasrivistöt, poliisi-partiot ja turvamiehet eivät todellisuudessa ehkäise terrorismia. Vaikka laukkuni tarkastettiin kymmeniä kertoja ja vaikka kävelin useamman metallinpaljastimen läpi, olisin voinut kuljettaa mukamani aseita ja räjähteitä lapsellisen helposti tiloihin, joissa on lähietäisyydellä satoja tai tuhansia ihmisiä. Esimerkiksi laukkujen tarkastukset olivat niin pintapuolisia, että niillä ei valitettavasti estetä hyökkäyksiä myöskään niissä instituutiossa ja liiketiloissa, joissa valvonta oli kaikkein tarkinta. Puhumattakaan markkinoista, toreista, aukioista, kahviloista ja niistä kymmenistä tuhansista pienistä liikkeistä, joilla ei ole varaa palkata turvamiehiä tai järjestää muuta valvontaa.

”Turvallisuus” on siis todellisuudessa epätasapainoista ja -arvoista. Sitä tuotetaan tiettyissä paikoissa siksi, että ihmiset kokisivat olevansa valvovan silmän alla. Useimmiten nämä tilat liittyvät joko kaupalliseen kuluttamiseen tai matkustamiseen, johon kaikilla on pääsy sikäli kuin tulot riittävät. Turvatarastukset voivat liittyä myös opiskeluun tai työntekoon, joka sekun kertoo etuoikeutetusta yhteiskunnallisesta asemasta.

Turvallisuuden tuottamisen speaktaakkeleihin törmää siis oikeastaan vain suurissa julkisissa instituutioissa tai kauppaketjuissa. Turvallisuus on osa niiden tuotetta, ja se ilmiselvästi myös huokuttelee asiakkaita. Ja vaikka ravintoloitsijat ovatkin julkisuudessa valittaneet sotilaiden ja poliisien karkottavan asiakkaita, voivat partioivat sotilaat olla kuitenkin joillekin turisteille myös rauhoittava tekijä. Ainakin havaitsin sotilaiden partioivan ainoastaan siel-

lä missä oli turisteja. Paikallisten suosimissa ravintolakortteleissa tai baareissa ei puolestaan näy minkäänlaisia poikkeavia turvatoimia.

Oli myös mielenkiintoista huomata, kuinka vahvistettu poliisi- ja sotilaspartiointi ei tosiasiassa ehkäise edes pikkurikollisuutta, systemaattista kerjäämistä ja pummaamista, jotka ovat yksi osa suurkaupungin talousjärjestelmää. Gare du Nordin lauantai-illan massiivisesta vartiointista huolimatta pummit kulkivat aivan poliisin nenän edessä ja osasivat pyytää rahaa siihen ja tähän juuri silloin, kun poliisi käänsi valvovan katseensa muualle. Lillissä huumekauppa kävi entiseen tapaan ja sain kuulla samat varoitukset tiettyjen katujen välttämistä pimeään aikaan – ja varmasti ihan syystä. Turvallisuuden speaktaakkele ei ole kiinnostunut niistä asioista, joiden ihmiset yleensä sanovat luovan turvattomuuden tunnetta – vaikka rahan pummaajat ovat tuskin koskaan ketään satuttaneetkaan.

Turvallisuuspeaktaakkelele tuo väkivallan kuitenkin monin tavoin lähemmäksi. Jyväskylän yliopistolla valtio-oppiin väitöskirjaansa valmisteleva Antti Franssila lähestyy kysymystä väkivallasta käsitteellä väkivallan *heksis*. (Franssila 2015.) Heksiksen käsite on tuttu Aristoteleen *Metafysiikasta*. Aristoteleen ontologian mukaan ensimmäisellä tasolla asioiden organisaatio on puhdasta potentiaa (*dynamis*). Esimerkiksi ihmisyhteisöllä on mahdollisuus organisoitua sotajoukoksi, mutta *potentian* tilassa tämä on vain mahdollisuus, jota ei voi millään tavalla havaita. Seuraava tai oikeastaan ensimmäinen organisaation taso on nimeltään *heksis*, jossa organisaatio ottaa jonkinlaisen muodon tai hahmon. Sotajoukon tilanteessa voisimme siis ajatella, että *heksis* tarkoittaa aseistautumista, pukeutumista ja muuta varustautumista tavalla, josta voimme jo havaita ihmisjoukon järjestyntymisen väkivallan käyttöön. Kun katsomme siis sotilaita marssimassa kadulla kohtaamme väkivallan *heksiksen*, ensimmäisen konkreettisen askeleen todellisen väkivallan käyttöön, jota Aristoteles kutsuisi väkivallan *aktualisaatioksi* (*energeia*). (Aristoteles 2012.)

Väkivallan *heksis* voitaisiin siis suomentaa valmiudeksi väkivaltaan. Se on valmius, jonka kaikki huomaavat ja joka vaikuttaa meihin juuri siksi, että voimme aistia sen. Väkivallan spektaakkelin tuottaminen vaatii väkivallan *heksiksen* lisäämistä. Eri tavoin aseistetut sotilaat, poliisit ja vartijat pyrkivät luomaan meille kuvan siitä, kuinka tarpeen tullen valtion väkivalta-monopolilla on välitön kyky käyttää väkivaltaa ja puuttua asiaan. Epäilemättä näin onkin, ja jos terrori-isku todella tapahtuisi paikassa jossa on poliiseja tai sotilaita, olisivat terroristit eliminotavissa nopeasti. Käytännössä yksikään terroristi ei valitettavasti ole niin tyhmä, että hyökkäisi juuri sinne missä vartiointi on tiukinta. Toisaalta itsemurhaiskussa kuolemanuhka ei myöskään ole mikään pelote.

Väkivallan spektaakkelin ja väkivallan *heksiksen* seurauksena turvatarkastukset ja sotilaiden läsnäolo katukuvassa muuttavat samalla myös kaikki kadunkulkijat, yliopisto-opiskelijat ja kirjaostoksilla viipyvät ihmiset potentiaalisiksi terroristeiksi. Kun jotkut järjestäytyvät turvallisuuden puolelle, tulee muista väistämättä potentiaalisia turvattomuuden tuottajia. Sotilaat ja poliisi valvovat meitä kaikkia, mutta samalla me kaikki tai kuka tahansa meistä voi olla myös se, joka hyökkää meitä muita tai järjestäytyneitä yhteiskuntaa vastaan. Yksikin väärä liike tai ele voi aiheuttaa eskaloituvan väkivallan tilanteen, jossa myös poliisi ja sotilaat taatusti ampuvat kovilla. Ranskalaisen television komediaohjelmat tekivätkin pilkkaa sotilaista ilta toisensa jälkeen. Milloin tilanteisiin ylireagoivat sotilaat ampuivat huumoriohjelmassa rikki lapsen repun, mummon matkalaukun tai sitten vain kaikki paikalla olijat.

Väkivallan spektaakkelin takana tapahtuu myös todellista ”turvallisuustyötä”, joka ei perustu kaikkien tasa-arvoiseen tarkkailuun ja jokaisen tasapuoliseen epäilyyn. Ranskan *Laïcité*-periaatteesta huolimatta terrorismin torjuntaan liittyvä tiettyjen ihmisryhmien ja uskontokuntien epäily kohdistuu nyt voimakkaasti maan noin kuusimiljoonaiseen muslimiväestöön.

Nizzan iskujen jälkeen uutisoitiin esimerkiksi Etelä-Ranskan kaupunkien käynnistämästä kampanjasta, jossa poliisi pakotti musliminaiset riisumaan käyttämänsä kokovartalouimapuvut. Sanottiin, että ne eivät kuulu ranskalaiseen kulttuuriin, vaikka samaan aikaan katoliset nunnat saivat ja saavat edelleen kuljeskella huivit ja kaavut päällä missä ja miten tahtovat – myös uimarannoilla.

Ranska harjoittaa myös hyvin pitkälle vietyä etnistä profilointia, ja se seuraa yli 15 000 terroristiksi epäiltyä ihmistä (Nikolaeva 2016). Turvallisuuden tuottaminen Ranskassa on tällä hetkellä nimenomaan muslimiväestön tarkkailua ja samalla sen syyllistämistä. Tästä ovat vastuussa niin poliisi kuin poliitikot. Ranskassa kysymys muslimeista on myös väistämättä kysymys työväenluokasta ja köyhistä. ”Lähiöiden islam” sen maltillisessa mutta myös radikaalissa mielessä on tarttunut juuri niihin ihmisiin, joiden tulevaisuudenodotukset ja mahdollisuudet edetä ranskalaisessa yhteiskunnassa ovat huonommat kuin muilla. Ääriislamilaisten toteuttaman terrorin seuraukset ovat rankkoja siis koko ranskalaiselle yhteiskunnalle, mutta maan muslimiväestö kärsii niistä luultavasti vielä enemmän kuin muut.

Lisäksi lähestyvät presidentinvaalit ovat saaneet ehdokkaat käyttämään yhä kovempaa kieltä, ja erilaiset versiot ”ranskalaisista” ja ”eurooppalaisista” arvoista ovat oikeastaan kaikkien suurpuolueiden (keskustaoikeistolainen *Les Republicains*, sosiaalidemokraattinen *Le Parti Socialiste* sekä populistioikeistolainen *Front Nationale*) huulilla. Ranskan kansallishymnin *Marseljeesin* (*La Marseillaise*) kummalliset sanat tuntuvat taas tarkoittavan sitä mitä ne alunperinkin tarkoittivat: muukalaisvihamielisyyttä ja militaristista sotaintoilua.

Kaiken kaikkiaan elämä ranskalaisessa yhteiskunnassa tuntuu käyneen entistä ahtaammaksi ja ahdasmielisemmäksi, vaikka Ranska onkin aina ollut hierarkioiden, sääntöjen ja pikkutarkkojen byrokraattien luvattu maa. Ranskalaiset ovat tunnetusti myös kovia valittamaan ja hermot menevät helpolla

etenkin suurkaupungeissa, mutta nyt tilanne tuntuu tavallistakin kireämmältä. Toki suurin osa ihmisistä yrittää elää muutosten keskellä normaalia elämää ja säilyttää inhimilliset perusarvot, mutta yhteiskunnan poliittinen jännittyneisyys tuntuu olevan kova.

Nykyisen Ranskan poikkeus- ja hätätilan varjossa herää kysymys, kuinka paljon Ranskan vallankumouksen *Liberté, Égalité* ja *Fraternité*-iskulauseesta on enää jäljellä. Ranskalais-ta yhteiskuntaa seurattessa tulee mieleen, että ainoastaan *fraternité* (veljeys) on enää pätevä, joskin sekin tulee jatkuvasti kyseenalaistetuksi ja määritellyksi uudelleen. Ketkä ovat veljiä tai ystäviä keskenään, kuka otetaan mukaan ja kenet suljetaan ulkopuolelle? Poikkeuslain olosuhteissa on aina mahdollista esittää myös voimakortti: jos et ole puolellamme, olet meitä vastaan. Kyseenalaistaminen, keskustelu ja kriittikki vaikuttavat turvallisuuden ja ihmishenkien vähättylyltä, siksi sääntöjä on noudatettava valittamatta ja ”olosuhteet” huomioon ottaen.

Kuten monessa muussakin Euroopan maassa, ajan henki vaikuttaa Ranskassa olevan se, että koko väestö ei enää mahdu valtiolai- van kyytiin. Karsinta ja erottelu on alkanut. Vaikuttaa siltä, että tässä karsinnassa pärjäävät ne, jotka pystyvät pitämään eniten ääntä kansalaisoikeuksistaan ja asemastaan. Itse pystyn esimerkiksi närkästymään vaatimuk-

sesta luovuttaa passini ja vaikuttamaan lopulta ulkomaalaisena myös yliopiston käytäntöihin. Tämä johtuu kuitenkin ainoastaan siitä, että olen erittäin etuoikeutettu valkoinen, keski- luokkainen, keski-ikäinen ja keskituloinen mies, jolla on lisäksi tietty asema akateem- misessä järjestelmässä. Maahanmuuttajalla, köyhällä, työläisellä, naisella tai sukupuoli- vähemmistöön kuuluvalla on huomattavasti vähemmän mahdollisuuksia vaikuttaa omaan asemaansa ja kohteluunsa kuin minulla. He tuskin yllättyisivät tai närkästyisivät moisesta arkipäiväisestä vaatimuksesta, joka sai minut ärsyntyneeseen.

Ranskalainen ja eurooppalainen yhteis- kunta on muuttumassa. Poikkeustilaa niin taloudessa kuin politiikassa käytetään moniin tarkoituksiin: yhtäältä aidosti kriisien ja ongelmien hoitamiseen, toisaalta myös monien sellaisten asioiden läpiviemiseen, jotka ”nor- maalissa” poliittisessa asetelmassa eivät olisi mahdollisia. Yhteiskuntien arvot, demokratian aste ja toimintatavat mitataan kuitenkin to- della juuri poikkeustiloissa. Se kuinka nopeas- ti perusarvoista ollaan valmiita luopumaan ja joustamaan, kertoo paljon yhteiskunnan ti- lasta. Ja kun näitä asioita pohtii, on Hamletin sanoja mukailien Ranskan maalla todellakin jotain mätää.

— MIKKO JAKONEN

KIRJALLISUUS

- Aristoteles 2012: *Metafyysiikka*. Suomentaneet Tuija Jata- kari, Kati Näätäsaari, Petri Pohjanlehto & Simo Knuut- tila. Gaudeamus. Helsinki.
- Bruel, Benjamin 2016: Qu'est-ce que l'article 49.3 ? *Le Monde* 10.5.2016. URL: http://www.lemonde.fr/les-decodeurs/article/2016/05/10/qu-est-ce-que-l-article-49-3_4916730_4355770.html
- Chazan, David 2016: Belgium reintroduces border controls with France to prevent influx of Calais migrants. *Telegraph* 26.2.2016 URL: <http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/europe/belgium/12170920/Belgium-reintroduces-border-controls-with-France-to-prevent-influx-of-Calais-migrants.html>
- Debord, Guy 2005: *Spektaakkelin yhteiskunta*. Suomentanut Tommi Uschanov. Summa. Helsinki.
- Dosse, François 2011: *Strukturalismin historia I*. Suomentanut Anna Helle. Tutkijaliitto. Helsinki.
- Franssila, Antti 2015: *Potentiaalinen väkivalta suostuttelun keinona*. Jatko-opiskelija esitelmä Jyväskylän valtiop- opin tutkijaseminaarissa 16.12.2015.
- Heikkilä, Anna-Stiina 2016: Analyysi: terroristien toinen kosto Pariisille. Yle-verkkosivut. URL: <http://yle.fi/utiset/3-9231264>
- Le Monde* 2015: Hollande maintient sa position: "La France

est en guerre". *Le Monde* 16.11.2015. URL : http://www.lemonde.fr/attaques-a-paris/video/2015/11/16/hollande-maintient-sa-position-la-france-est-en-guerre_4811152_4809495.html#xBvtrhC4IkJSRd-vv.99

Le Monde 2016: Manifestations contre la loi travail : "C'est le clap de fin de la mobilisation". *Le Monde* 15.9.2016. URL: http://www.lemonde.fr/politique/video/2016/09/15/manifestations-contre-la-loi-travail-c-est-le-clap-de-fin-de-la-mobilisation_4998209_823448.html#Rm-

bleAzTvGjpBIgb.99

Mazdou, Lamence & Bacqué, Marie-Hélène 2008: *J'étais un chef de gang. Suivi de Voyage dans le monde des bandes*, La Découverte. Paris.

Nikolaeva, Maya 2016: France tracking 15,000 terror suspects, Prime Minister Manuel Valls warns. *Independent* 11.9.2016. URL: <http://www.independent.co.uk/news/world/europe/france-15000-terror-suspects-prime-minister-manuel-valls-isis-warning-latest-a7237231.html>